

W dniu 20 czerwca 2023 r., w Szkole Głównej Handlowej odbyła się konferencja naukowa:
„Pokolenie 50+ w Polsce i w Europie: aktywność, stan zdrowia, warunki pracy, relacje międzypokoleniowe i wykluczenie”

zorganizowana przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wraz ze Szkołą Główną Handlową w Warszawie, w ramach projektu „Wsparcie realizacji badań panelowych osób w wieku 50 lat i więcej w międzynarodowym projekcie Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE)”.

Celem głównym projektu jest wyposażenie instytucji rynku pracy w zasoby informacyjne pozwalające zwiększyć efektywność wsparcia na rynku pracy osób w wieku 50+ z uwzględnieniem informacji m.in. o zdrowiu, aktywności zawodowej, kapitale ludzkim, sytuacji materialnej i rodzinnej tej grupy osób. Projekt jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

W trakcie konferencji podsumowano wyniki 8. rundy badania SHARE oraz telefonicznego badania SHARE Corona przeprowadzonego w trakcie 9. rundy badania SHARE. Przedstawiono też wyniki dodatkowych badań nt. wspierania zatrudnienia osób 50+ jako opiekunów osób starszych.

Podsumowanie wniosków z 8. rundy badania „SHARE: 50+ w Europie” (2019/2020)

Runda 8 badania SHARE prowadzona była na przełomie 2019 i 2020 r., w przededniu pandemii COVID-19 (dane zostały upublicznione w lutym 2022 r. i reprezentują stan na 2019 r.)

Aktywność zawodowa osób po 50-tym roku życia w Polsce stopniowo się podnosi. W 2020 r. **nie pracowała prawie co czwarta kobieta** w wieku 55-64 lata w Polsce. Główne przyczyny tego stanu to obowiązki rodzinne, zły stan zdrowia lub niepełnosprawność. **Wśród mężczyzn** w wieku 60-69 lat częściej niż **co piąty nie pracował**, z czego 70% deklarowało poważne problemy zdrowotne utrudniające pracę.

W rundzie 8 odsetek Polaków deklarujących chęć szybkiego przejścia na emeryturę był na poziomie zbliżonym do przeciętnej we wszystkich krajach.

W 2019 r. w Polsce odsetek osób z problemami zdrowotnymi, według **samooceny stanu zdrowia, wyniósł 50,4%, co było wartością wyraźnie powyżej średniej dla wszystkich badanych krajów.** Warto zauważyć, że w grupie osób w wieku 55-59 lat Polska nie odbiega od średniej dla wszystkich badanych krajów, jednak w starszych grupach wieku odsetek osób wskazujących na problemy zdrowotne jest znaczenie wyższy niż średnia.

Jedna trzecia osób w wieku przedemerytalnym (50-59 lat), **głównie kobiety, wskazuje że świadczą opiekę nad bliskimi dorosłymi**, a dla jednej na dziesięć osób jest to codzienny obowiązek. **Osób w wieku 50+ opiekujących się dorosłymi jest znacznie więcej niż tych, którzy opiekują się wnukami.** Opiekunowie dorosłych w mniejszym stopniu odczuwają satysfakcję z życia, w przypadku opieki nad wnukami, zależność ta jest odwrotna.

Podsumowanie wniosków telefonicznego badania „SHARE Corona 2”

Badanie „SHARE Corona 2” przeprowadzono w 2021 roku. Jest to kontynuacja badania „SHARE Corona 1” z 2020 roku.

W Polsce badanie objęło **niemal 3 tys. respondentów.** Większość z badanych w Polsce osób była w wieku **od 55 do 74 lat**, a więc w wieku, który charakteryzuje się licznymi zmianami sytuacji zdrowotnej, społecznej i ekonomicznej respondentów i ich rodzin.

Sytuacja na rynku pracy w Polsce w latach 2020-2021 dla badanej grupy osób w wieku 50+ **była stabilna.**

Pracę w tej grupie wieku straciło **5,1% osób**, podczas gdy **przeciętnie we wszystkich krajach** biorących udział w badaniu udział ten **wyniósł 10,5%.** Wynik dla Polski był jednym z najniższych wśród badanych krajów, tj. rynek pracy był w lepszej sytuacji niż w innych krajach.

W większości krajów nastąpiło pogorszenie ogólnej sytuacji finansowej w 2021 r. Do pogorszenia w najwyższym stopniu doszło kolejno w Szwecji, Francji, Niemczech, Czechach i Grecji. **W Polsce przeciętna sytuacja finansowa ogółem osób 50+ niemal się nie zmieniła.**

W Polsce, podobnie jak w Czechach i w Hiszpanii, w najwyższym stopniu **zanotowano poprawę sytuacji w wymiarze korzystania z oszczędności.** Około 18% Polaków w wieku 50+ mających trudności w „wiązanu końca z końcem” musiało korzystać z oszczędności w pierwszej fazie pandemii (2020 r.), **ale nie musiało korzystać w drugiej (2021 r.) na skutek ogólnego polepszenia sytuacji materialnej.**

Półowa osób w wieku 50 lub więcej lat lub ich bliscy odczuwała symptomy zachorowania na COVID-19, a 44% miało pozytywny wynik testu w kierunku wirusa SARS-CoV-2. Pomimo dużego odsetka osób wskazujących na własne doświadczenia COVID-19, udział osób deklarujących, że osobiście miały przeprowadzony test pod kątem obecności wirusa SARS-CoV-2 był niemal dwukrotnie niższy niż średnia w badaniu (26% w Polsce w porównaniu do 50% przeciętnie w badanych krajach).

W czasie pandemii pojawiło się wyzwanie związane z pojawiającymi się problemami ze zdrowiem psychicznym, takimi jak nerwowość, trudności z zasypianiem, poczucie osamotnienia, czy odczuwanie smutku. **Jeden na trzech Polaków w wieku 50+ odczuwał nerwowość lub niepokój, niemal 40% smutek i przygnębienie. Są to wyniki wyższe niż przeciętnie dla wszystkich krajów biorących udział w badaniu, a także wyższe w porównaniu do wyników badania „SHARE Corona 1” z 2020 r.**

Wyniki badania „SHARE Corona 1” i „SHARE Corona 2” wskazują, że przeciętnie wśród wszystkich krajów objętych badaniem ograniczenia w korzystaniu ze służby zdrowia były niższe w 2021 r. niż w 2020 r. **W Polsce w 2020 r. brak napotkanych ograniczeń związanych z dostępem do opieki medycznej zgłaszało 68% respondentów, a w 2021 było to już 83%.**

Podsumowanie wniosków z dodatkowych badań nt. wspierania zatrudnienia osób 50+ jako opiekunów osób starszych

Na konferencji zostały przedstawione syntetyczne wnioski płynące z pogłębionych analiz mających na celu doprecyzowanie rekomendacji dotyczących **wykorzystania potencjału osób w wieku 50 lub więcej lat jako potencjalnych opiekunów osób starszych i innych dorosłych wymagających opieki, z perspektywy działań które mogą podejmować instytucje rynku pracy.**

W szczególności rekomendacje obejmują możliwości aktywizacji osób biernych zawodowo, przez odpowiednie działania dotyczące wspierania osób bezrobotnych i biernych zawodowo, które mogą się przygotować do roli opiekunów, a także diagnozy **potencjału IRP w zakresie aktywizacji**, jak również odpowiednich **działań informacyjnych, mających na celu dotarcie do tej grupy potencjalnych pracowników i zachęcenie ich do podjęcia zatrudnienia jako opiekunowie.**

Przeprowadzone analizy wskazują, że obecnie sektor opieki długoterminowej nie jest postrzegany jako konkurencyjny na rynku pracy, ale jednocześnie rośnie zapotrzebowanie na tego typu usługi. Niska atrakcyjność zawodu opiekunów skutkuje tym, że mało osób uzyskuje kwalifikacje opiekunów osób starszych. Jednocześnie, przeprowadzone w ramach badania analizy wskazują na znaczący wzrost popytu na takie usługi, który może sięgnąć nawet powyżej 500 tys. osób w perspektywie do 2030 r. Jest to znacznie więcej, niż obecna podaż, która łącznie z pracą nierejestrowaną szacowana jest na 110-130 tys. osób.

Przeprowadzone analizy wskazują, że istniejąca luka popytu na opiekunów jedynie w nieznacznym stopniu może być zapełniona przez osoby rejestrujące się jako bezrobotne w urzędach pracy. Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w latach 2010-21, wśród tych którzy mieli doświadczenie w zawodach związanych z opieką, jedynie około 6 tys. osób deklarowało chęć pracy jako opiekunka lub opiekun osób starszych.

O ile obecnie rynek pracy opiekunów jest stosunkowo mało atrakcyjny, jak również w dużym stopniu funkcjonuje w formie pracy nierejestrowanej, **rosnący popyt na usługi powinien być powiązany z działaniami mającymi na celu z jednej strony zwiększenie atrakcyjności pracy opiekunów, ułatwienie dostępu do informacji o popycie na pracę, a także ułatwienie zdobywania kompetencji i podejmowania pracy w tym zawodzie.**